

NEW YORK KAPI DIŞI SANATI

İlhan Mimaroglu (1926, İstanbul-2012, New York) yarım yüzyılı aşkın bir süre New York'ta yaşamıştır. Bestecilięi ve müzik konulu yazıları kendisine Rockefeller ve Guggenheim ödüllerini kazandırmıştır. Özellikle elektronik müzik alanında gerçekleştirdiği besteleri arasında, her biri seçtiği birer resimden etkili *Görsel Çalışmalar*'ı Jean Dubuffet'nin *Coucou Bazar* adlı, sahnelenmiş resimler gösterisi için müzikleri vardır. Müzik ve özgeçmiş yönelimli konulardaki denemeleri Türkiye'de yayımlanmış kitaplarda, besteleriye Amerika'da yayımlanmış plaklarda yer almaktadır.

Başlıca Yapıtları: *Günsüz Günce – Müzięin Çevresinden Esintiler* (1989), *Elektronik Müzik* (1991), *Ertesi Günce* (1994), *Müzik Tarihi* (1995), *Karşı Köşe* (1996), *Yokistan Tasarısı* (1999), *Geldim Gördüm Geçtim Gittim – Bir Özgeçmiş* (2001), *Sinema Köşelerinde* (2007), *Caz Sanatı* (2013).

İLHAN MİMAROĞLU

New York Kapı Dışı Sanatı

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - ???
Sanat - ???

New York Kapı Dışı Sanatı / İlhan Mimaroglu

Editör: Cem Akaş
Düzeltili: Fahri Güllüoğlu, Yasin Sofuoğlu

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Grafik uygulama: Arzu Yaraş

Baskı: Promat Basım Yayım San. ve Tic. A.Ş.
Orhangazi Mahallesi, 1673. Sokak, No: 34 Esenyurt / İstanbul
Sertifika No: 12039

(Bu kitap Temmuz 2002 tarihinde 116,5 x 22 cm boyutlarında
ISBN 978-975-08-0128-8 numarasıyla İzdüşümler/Düşizleri dizisinden yayımlanmıştır.)

1. baskı: İstanbul, Kasım 2016
ISBN 978-975-08-3848-4

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2016
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeraltı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Yaklaşık on beş yıl önce bir başka yayınevi için hazırlamış olduğum halde
yayımlanması sürüncemede bırakılmış olduğu için
geri çekmek zorunda kaldığım bu kitabın, gösterdikleri yakın ilgiyle
göz önüne çıkarılmasına yol açan Teri Sisa Galimidi ile Selim Çavuşoğlu'na
teşekkürlerimi sunarım.

KANLI GÖZ MONA

New York'un SoHo bölgesinde bir meydana bakan binalardan birinin duvarında enine boyuna bir Mona Lisa.

Leonardo'nunkinin kopyası değil.

Stefano diye birinin elinden çıkmış.

Kaçıramazsınız gözden bu adı. Gülümseyen kadının yanı başına koskoca harflerle yazılmış çünkü.

Gerçek Mona Lisa'da imza arama çabasına girişmek gerekmez. Resmin kendi yansıtır yaratıcısının kimliğini.

Kendine özgü bir türde Stefano'nunki de yansıtıyor. Aradaki ayrılık, Stefano'nun kendini yığınlara tanıtma zorunda olması.

Stefano kim?

Öğrenmek için polis hafiyesi çabası gerekiyor. Söylentilere göre SoHo'da bir yerlerdeymiş Stefano hep. İşini gücünü sürdürüyormuş.

Ama, gülümseyen kadın oradaydı işte. Ad da oradaydı. Koskoca.

Gülümseyiş, ünlü resimde olduğunca etkili (hem de, dendiği gibi, "esrarengiz") olmayabilirdi.

Ama gözler! Stefano'nun, gülümseyen dudakların üzerine yerleştirdiği o kanlı gözler!

Düzmece bir resimden mi söz ediyoruz? Değil. Bir düzmeca böylesine apaçık kendini ele vermez. Üstelik, bir düzmeci yaptığı işe adını koymayı düşünmez bile.

Bu konuda, düzmececiğin en yücesi Elmyr de Hory'yi anmak uygun düşer. Hory, özellikle kendi çağdaşı büyük ressamların türünde gerçekleştirdiği düzmecelemlerle birçok müzeyi tongaya bastırmıştı.

"Yeterince uzun süre asılı duran, yanlış da olsa doğru olur," demişti Hory.

Stefano'nun Mona Lisa'sı "doğru" sayılmak için o duvarda yeterince uzun süre "asılı" kalmadı. Yerini önce karşıdaki, Broome Sokağı üzerindeki bira salonunun reklamı aldı; sonra bir boş duvar; sonra da...

“EN İYİ SANATÇI”

Karşı caddenin köşesinde, West Broadway üzerinde de bir René vardı.

Yapmacıktan bir alçakgönüllülüğe düşmeden kendini ne yolda gördüğünü gelen geçene bildirmiş olması dışında, kaç kişi bilir René'nin kim olduğunu?

Kaldırım katında bir duvara boydan boya, türlü renkler kullanarak, “Ben En İyi Sanatçiyım” diye yazmıştı René.

Biri de gelip duvarın bir köşesine o ürkütücü soruyu çiziktirmişti:

“Öyleyse en iyi galeri sahibi kim?”

René'nin başyapıtı da yok oldu. Ama René bir başka duvara bir başkasını yaptı. Orada da “Ben En İyi Sanatçiyım” diyor, şaşmazcasına. Gün geldi, Wooster Sokağı'nda kendi galerisini açtı René (acaba en iyi galeri sahibi mi oldu böylece?) ve yakındaki duvarlara yapmaya başladı resimlerini. Belki onlar da yok olup gidecek, tahtaperdelerdeki, otoparklardaki sayısız resim gibi. Yok oldu bunların çoğu ama, yerlerini başkaları aldı. Sıraları gelince onlar da silinecek, yırtılacak, parçalanacak, atılacak, yok olacak... ve yerlerini başkaları alacak.

Elden çıkarılabilir, “kullanıldıktan” sonra atılabilir bir sanattan mı söz ediyoruz?

Öyle görebiliriz kapı dışlarındaki resimleri. Böyle bir sonucun bilinciyle yapılmış olduklarını bile düşünebiliriz bu resimlerin. Sokak

Otopark, Canal Sokağı

ressamlarının, günün birinde yaptıklarının yok olması sonucunu pek de aldırmadan, tasasını çekmeden kabullenmiş oldukları anlaşılıyor. Elinde kendi yarattığı en çok yapıyla ölen bir sanatçı, köşeyi dönmeden ölmüş sayılacağına göre, yaratılanları elden çıkarmanın güvenceli yolu bunların atılabilirliğini sağlamaktır. Yapılanlar uzun ya da kısa bir süre göz önünde durdukça amaç gerçekleşmiş sayılabilir.

Amaç, olabildiğince çok insanın yapılan resimleri görebilmesidir. “Olabildiğince çok” dediğimiz, kapı dışı sanatı alanında, müzelere ve galerilere gidenlerden çok daha yüksek bir sayıyı tutturması gerekir. Ne de olsa koskoca bir kentten, milyonlarca insanın yaşadığı bir kentten, New York’tan söz ediyoruz. Bütün o sokaklardan gelip geçenlerden, tam anlamıyla “sokaktaki adam”dan.

Görülme bir resim, bir ormanda yıkılan ağaç gibidir. Kimse yoksa orada ağaç yıkılırken, yıkılma sesini de kimse işitemez. Demek oluyor ki ses yoktur. Halka sırt çeviren ressam, imgelemsel bir seyirci topluluğu için resim yaptıklarını öne sürebilirler. Sokaklarda, duvarlara resim yapanlarsa, gerçek bir seyirci için resim yapıyor durumundadırlar. Ne ki bu seyircinin ilgisizliği, varlığının ressama sağladığı yarar yok etmektedir.

Sartre’a göre kişi New York’ta bir özgürlük duygusu içindedir, çünkü bütün sokak köşeleri birbirine benzer. Paris’te olduğu gibi, kentin değişen görüşlerine bağlanmaz. Bu görüşe uyarsak, New York’un sokak sanatının, göze çarptığında, tekdüzeliği gidermesi nedeniyle, kişinin özgürlüğünü elinden alacağı sonucuna varırız. Böyle bir boyunduruğun hoşla gidip gitmeyeceği de kişiye bağlı olsa gerek.